

Latgališu woceleite

Latgali var tikai mīlēt

Latgalietis par latgalieti

Būt par latgalieti ir dāvana, kas jāizsaiņo katram pašam

Dāvids Rubens

«Kas aizliedzis tautu un tēvzemi, Lai nelielās apkampis cilvēci: Tā sirds ir par šauru un īsas tā rokas, Bet pats viņš ir niedra, pēc vēja kas lokās,» tā dzejnieks Kārlis Ezerietis pirms vairāk nekā simts gadiem raksta poēmā «Laikmetu maiņā». Cik savādi, ka pēc gadsimta vēlprojopjām esam turpat – laikmetu maiņā...

21. gadsimta lielākais izaicinājums viennozīmīgi ir spēja atrast savu definīciju un īsto vietu, piederību un vērtību, pēc kuras vadīties. Pasaules sajūta izplešas, un tai līdzī arī mūsu redzesloks un aptveramais horizonts. Ikviens vēlas iederēties, pat ja reizēm tas nozīmē zaudēt daļu no savas esības. Un šo pasaules krustceļu priekšā nonākam arī mēs. Ar Latgales azaidu, launagā dotu, saprotam, ka zemeslodei ir simtiem dažādu garšu, tūkstošiem toņkārtu,

miljoniem pikseļu un bezgalīgi daudz ņirboņas, kas uzrunā, sauc un vilina. Jau Ziedonis rakstījis, ka, «šausmīgi daudz taisnību, nojukt var, ja nav savējās,» bet savējā ir jānotur, jāpiezīst un jānotic tai.

Patiešām vienkāršāk ir pieņemt kādu gatavu taisnību un patiesību – ticību, ka pasaule virzās uz saplūšanu, apvienošanās un individuālās atšķirības ir izskaužamas, tomēr vienkāršākais ceļš ne vienmēr ir labākais. Es pieņemu latgalisko kā daļu no sevis, kā savas personības neatņemamu komponenti. Katra unikalitāte ir kaut kas ievērojams un izceļams. Būt par latgalieti – tā ir dāvana, kas nav dota katram. Jau būt par Latvijas iedzīvotāju ir brīnums, pasaulē ir vairāk nekā 7,5 miljardi cilvēku, un tas nozīmē, ka jābūt taču lielai Dieva izredzētībai, lai piedzimtu tieši te. Vidēji katru dienu pasaulē piedzimst 385 000 bērnu, un tikai apmēram 60 no tiem Latvijā, vēl mazāk – Latgalē. Un tagad pasakiet, kā, visu to zinot, es varu Latviju un Latgali nemīlēt, nemīlēt savu patieso «es»?

Jā, esot latgalietim, neviens tev neiedos smalkas vīzas vai hartas, kas spēs atvērt pasaules durvis, bet daudz nozīmīgāk taču ir atdarīt sirds slēģus. Jā, tradicionālais nav moderns, bet retums ir teju sinonīms vārdam «dārgs», un visbiežāk lēta popularitāte ir daudz nevērtīgāka par spožu dimantu, kas mierīgi var spīdēt, neviena neiztikts. Savādi, ka bieži vien tā vietā, lai izvēlētos izcelt savas tautasdziesmas, pievērsamies un fanojam par popmūzikas hitiem, kuru izstrāde reizēm aizņem tikai nedēļu, kamēr latgaliskajai melodijai cauri skan gadsimtu vēsmas. Dīvaini, ka daudzi jaunieši izvēlas pievērsties afroamerikāņu tiesību aizstāvībai un verdzības atklāšanai, nevis plašāk cenšas analizēt, piemēram, latgaliešu apspiestību no poļu muižniekiem. Ironiski, ka ļaujām valodai piepildīties ar angļu

valodas vārdiem, lai izceltos, bet tā vietā piemirstam, ka iespēja izteikties latgaliski ir vesela pasaule, nevis sakasītas drumstalas no katla, kur Ziedoņa vārdiem jāsaka, «bet bērni katla dibenā bija saķepuši vienā galodā un runāja nesaprotami, ne vairs klimpu, ne ķilķēnu valodā».

Ir kāda lepnība, kas ir ne tikai nenoliedzama, bet pat izceļama. Lepnība par savām saknēm, turklāt es zinu, ka mums ir daudzi ievērojami kultūras darbinieki, valodnieki, kuras ar patiesu apbrīnu patiešām varu saukt par superlatgaļiem, bet es domāju, ka daudz svarīgāka ir mīlestības un piederības sajūta pret Latgali un latgalisko, savukārt izteiksmes formas var atšķirties, turklāt ne obligāti jādzīvo tieši Latgalē, lai sevi definētu kā latgalieti. Latgale ir visur, kur cilvēki sevi jūt kā latgaliešus.

Šis ir ideju gadsimts, un spiediens no ārpuses ir milzīgs, iespējams, daudz lielāks nekā līdz šim, jo, atšķirībā no iepriekšējiem gadsimtiem, nu latgaliskajam nākas izdzīvot nevis apspiestībā, bet milzīgā brīvdomībā, kur iedzimtais prestižs un autoritāte nespēs noturēt fokusu. Piedzimt par latgalieti vairs nenožīmēs par tādu būt, iespējams, nākotnē nāksies dot norādes ne tikai malējiem, bet pat savējiem, tomēr es ticu, ka ikvienam pienāk brīdis, kad, klejojot pa pasauli, viņš beidzot apķeras, ka ir kāds ceļš – ceļš vērtīgāks par visiem starpkontinentālajiem reisiem un visām pasaules takām – ceļš, kas iziet taisni no sirds, – ceļš, ar ko tu sācies!

Es sākos Rudzātos, Līvānu novadā, Latgalē, Latvijā, Baltijā, Eiropā, Zemē, Piena Ceļa galaktikā – vienmēr šādā secībā, nekad citādāk! Un negribu tēlot pasaules lāpītāju, kamēr neesmu licis savu roku, lai bagātinātu savu novadu un valsti.

Egītas Terēzes Jonānes foto

Latgales retie vietvārdi

Ciema nosaukuma «Zalta Dybyns» atdzimšana

Ciema «Zalta Dybyns» robežzīmes ieskauj apdzīvotu vietu, kas stiepjas kā dažus kilometrus gara strīpa

Egīta Terēze Jonāne

Saunas pagastā (Preiļu novads) kādu grants ceļu rotā ciema robežzīme «Zalta Dybyns». Tās izveidi pirms diviem gadiem ierosināja Salas pamatskolas direktore Anita Vjakse, skolotāja Valentīna Madelāne un filoloģe, šobrīd Saeimas deputāte Janīna Kursīte-Pakule ar Saunas pagasta pārvaldes un saimniecības «Bucinieki» saimnieku Puduļu ģimenes atbalstu. «Zalta Dybyns» ir vienīgais šāds vietas nosaukums Latgalē un pasaulē.

Anita un Valentīna, tāpat Puduļu ģimene ar trim no pieciem bērniem, uzņemot ciemos «Vietējo Latgales Avīzi», bija vienisprātis, ka, pateicoties Janīnas Kursītes-Pakules un Latvijas Universitātes studentu ekspedīcijai, gan nosaukums «Zalta Dybyns», gan ciems piedzīvo savu atdzimšanu.

«Janīnai Kursītei-Pakulei iepatikās tas nosaukums un tā vieta. Tāpēc 2019. gadā atklājām ciema zīmi «Zalta Dybyns». Toreiz sarīkojām dažādas jautras aktivitātes, piemēram, ejot pāri tiltiņam, cilvēki iedomājās vēlēšanos. Tāpat tika iestādīti pieci ozoliņi, un šobrīd «Zalta Dybyns» jau ir iekļauts Preiļu novada tūrisma piedāvājumā. Te var svinēt kāzas, kristības un citus godus, līgot Līgo svētkos,

Apdzīvotas vietas «Zalta Dybyns» popularizētāji – Kaspars Puduļa ģimene, Anita Vjakse un Valentīna Madalāne

vienkārši atbraukt, lai pabūtu klusumā un pie dabas. Visos svētkos var pieaicināt Smelteru folkloras kopu «Golūda», tāpat vietējie saimnieki var sasiet sieru un izcept biežpienmaizi, atnest nodegustēt medu. Bet mūsu vietējie amatnieki piedāvās koka izstrādājumus, rokdarbus utt.,» pastāstīja Anita. Valentīna piebilst, ka kādā no saimniecības ēkām varētu ierīkot seno saimniecības priekšmetu ekspozīciju.

Anita uzsver, ka «Zalta Dybyns» ir enerģētiska vieta. Viņa pati kādā tūristu cemošanās reizē, saulei rietot, sajutusi pārdabisku gaismas strāvājumu dabā un ķermenī.

Tāpat viņa iestarpina, ka «Zalta Dybynā» ir tapis Latvijas TV populārā raidījuma «Latvijas Sirdsdziesma» ieraksts (noskaties to <https://www.youtube.com/watch?v=FZ9q4UJQ9Ts>). Savukārt «Impro» piedāvā ceļojumu «Uz Zelta Dibenu kopā ar Janīnu Kursīti».

Kaspars Pudulis atbalsta visas todien dzirdētās idejas, tostarp senu priekšmetu ekspozīcijas ierīkošanu, piebilstams, ka ideju īstenošanai un tūristu uzņemšanai ir vajadzīgs laiks. Šobrīd viņa un sieviņas prioritāte ir piecu bērnu audzināšana un skološana.

Pirms atvadāmies, Kaspars Pudulis aicināja «Vietējo Latgales Avīzi» iestādīt savu ozoliņu, piekodinādams, ka būs jābrauc ciemos katru vasaru, lai apļautu zāli apkārt kokam un lūkotu, cik garš tas ir izaudzis.

Saimniecības «Bucinieki» senā pirts

Uzziņai

- Vecāka gada gājuma iedzīvotāji stāstīja leģendu, ka Pirmajā pasaules karā kāds muižkungs, bēgdams uz rietumiem, apracis zeltu šajā ciemā, jo bija saguris to nest. Tomēr iedzīvotāji šo ciemu sākotnēji saukuši par «Zeltsalu», «Dzalzavu», vēlāk padomju laikā to pārdēvēja par «Zolotoje dno». Latvijai atgūstot brīvību, šo krievisko nosaukumu latviskoja par «Zelta Dibenu», latgaliski – «Zalta Dybynu». Muižkunga aprakto zeltu gan neviens nav atradis.

- Pieteikt ceļojumu uz «Zalta Dybynu» var pa tālruniem 27077736 (Kaspars) vai 29193839 (Anita).✉

(Avots – Anita Vjakse)

Autores foto

Šis projekts tiek realizēts ar Latgales reģiona attīstības aģentūras, Valsts kultūrkapitāla fonda un AS «Latvijas valsts mēži» finansiālu atbalstu